

Heinjokelainen

VUOSI 2005

HEINJOKISÄÄTIÖ / KARKKILAN KARJALAISET

Osiinlampi Heinjoelta

Olit minulle, Karjala, kaunein maa,
olit syntymäseutuni kallis,
Kevät, syksy ja talvikin vaihtua saa,
olit, Karjala kaunein maa.

Kauniisti elivät siellä he kerran,
peltojen keskellä pelossa Herran.
Helisi kantele, hyrиси rukki,
ikkunan alla pihlaja kukki.

Maria (Maija) Litja os. Nieminen 1908-1989

Tervetuloa Heinjoki-juhliin

Heinjokelaiset kokoontuivat taas tänä kesänä perinteisille Heinjoki-juhlilleen. Juhlien järjestäjä on tänä vuonna ensi talvena 60-vuotta täyttävä Karkkilan Karjalaiset ry, jonka tavoitteena on ollut saada näistäkin juhlista tapahtuma, josta ei puutu sen enempää kulttuuria, kuin menneiden vuosikymmenten muisteluja.

Karjalaisen kunnallismiehet ja -naiset näkivät jo ensimmäisen evakkomatkalta jouduttuaan, että siirtoväen asioita ei pystytä tehokkaasti hoitamaan ilman tiivistä yhteistyötä. Siksi jo vuonna 1940 perustettiin Karjalan Liitto ry. yhteisten asioiden hoitamiseksi. Paikallisella tasolla huomattiin tämä sama tarve heti sotien jälkeen; näin myös Karkkilassa. Tänne sijoitettavien muutto oli vasta alkuvaiheessa, kun vuoden 1946 alussa perustettiin Karkkilan Seudun Karjalaiset ry. toimialueenaan Karkkilan kauppala ja Ul. Pyhäjärven kunta. Seura koettiin alkuvuosina välttämättömäksi edunvalvojaksi viranomaisiin päin. Se oli tietysti myös tarpeellinen yhdysside sekä henkinen tuki jäsenilleen.

Seuran toimesta on vuosien aikana toteutettu monia huomattavia hankkeita. Seuran vuosikokouksessa 1954 tehtiin päätös Karjalaan jääneiden vainajien muistoksi pystytettävän patsaan hankkimiseksi. Johtokunta ryhtyi ripeästi toimeen muistomerkkihankkeen toteuttamiseksi. Seurakunnan myönteisellä suhtautumisella muistomerkillä saatiin erittäin hyvä paikka kirkon läheltä. Näin ollen voitiinkin jo saman vuoden lokakuun kolmantena päivänä viettää muistomerkin paljastusjuhlaa.

Vuonna 1988 julkaistiin kuvateos: Karjalaiset Karkkilassa. Kirjassa on luettelo 209 perheestä ja niiden 889 yksittäisestä jäsenestä, jotka olivat muuttaneet vv. 1944-1953 nykyisen Karkkilan alueelle. Lisäksi teoksessa on 270 valokuvaa. Tänne muuttanut siirtoväki on lähtöisin 26 eri kunnasta. Pääosa eli 153 perhettä/612 henkeä oli Heinjoelta. Muuttoliike Karkkilaan tapahtui pääosin vv. 1945-1946 aikana; näinä vuosina muutti 625 henkeä ja loput 129 tulivat vuoteen 1953mnessä.

Seuran täyttäessä 50 vuotta julkaistiin seuran toimesta kirjanen siirtoväen asettumisesta Karkkilaan. Seuran toimesta on järjestetty monia juhlia. Tärkeimmät näistä ovat Heinjoki-juhlat, jotka osuvat Karkkilan kohdalle aina viiden vuoden välein. Lisäksi on järjestetty Uudenmaan piirin juhlia ja paikallisia juhlia, kuten kirkkopyhä Pyhäinpäivänä kunniakäynteineen Kajalaan jääneiden vainajien muistomerkillä. Toimintansa elinvoimaisuuden seura on osoittanut vuosien myötä. Jatkossakin sen tehtävänä on yhdyssiteenä toimimisen lisäksi karjalaisen perinteen vaaliminen.

Vaikka me evakkotien kulkeneet karjalaiset olemme kotiutuneet ja tunnemme itsemme onnelliseksi eläessämme tämän päivän Suomessa, mikään ei voi kuitenkaan häivyttää sitä rakkautta, jota tunnemme mielessämme säilyvää kotiseutuamme, Karjalaa, kohtaan.

Viihtykää juhlissa!
Karkkilan Karjalaiset ry.

Heinjokelaisten

JULKAISIJA:
Heinjokisäätiö /
Karkkilan Karjalaiset r.y.

Toimitus:
Saara Parikka

Painopaikka:
Karkkilan
Painopalvelu Oy

Irma ja Pellervo Hyytiäistä muistaen

Edellisten Heinjoki-juhlien jälkeen ovat ajasta iäisyyteen siirtyneet Irma ja Pellervo Hyytiäinen. Aulis Kääriäisen kirjoittama Pellervo Hyytiäisen muistokirjoitus on julkaistu Karjala-lehdessä, sekä muutamassa paikallislehdessä, joten ajattelin kirjoittaa hieman eri näkökulmasta.

Yksi Pellervon monista luottamustoimista oli Heinjoki-säätiön hallinnon jäsenyys. Hänen aloitteestaan tehtiin mm. kiinteistökauppa, jolla parannettiin säätiön taloutta merkittävästi. Myös Pellervon aloitteesta hankittiin sekä Heinjoen kirkkomaalle ja Mikonmäen hautausmaalle muistomerkit. Näiden hankinnassa oli merkityksensä säätiön hyvällä taloudellisella asemalla. Pellervon aloitteesta toimitettiin kirja ”Heinjoki kuvina”. Hän oli siinä yhtenä kuvien kerääjänä. Hän oli mukana myös ”Näi myö enne eletti” -kyläkirjan toimituskunnassa.

Menestyneen miehen takana on usein nainen. Pellervon osallistuminen julkisiin rientoihin ei olisi ollut niin laajassa mitassa mahdollista, ellei Irma olisi ottanut lisää vastuuta kotitöistä. Kuitenkin myös Irma osallistui julkiseen toimintaan omalla ääntä pitämättömällä tavallaan. Karjalaisten toiminta ja marttatyö olivat hänelle läheisiä. Toimipa hän jonkin aikaa Karkkilan Marttojen puheenjohtajanakin, joskin uskon, että hän olisi ollut mieluummin vaatimattomasti rivijäsenenä mutta ei kieltäytynyt vastuusta. Tuskin muistan yksikään Heinjoki-juhliä Karkkilassa, joissa Irma ei olisi ollut ilman varsin pätevää syytä keittiön puolella; samoin kuin muissa karjalaisten juhlissa. Ties kuinka monet kahvit hän keittelikään pienimuotoisissa kokouksissa, jotka pidettiin heillä kotona.

Kuitenkin katsoisin Pellervon ja Irman suurtyöksi Heinjoki-matkojen järjestämisen ja niiden vetämisen. Heti, kun Heinjoelle rupesi luvallisesti pääsemään, he aloittivat Heinjoki-säätiön nimissä matkojen järjestämisen. Moni ei tule ajatelleeksi (ei varsinkaan tänä päivänä, kun matkatoimistot hoitavat käytännön järjestelyt) ettei matkojen järjestely ollut siihen aikaan vain astumista aamulla linja-autoon ja matkan päätyttyä toivotella hyvää kesää matkalaisille, vaan se oli täyttä työtä. Näitä matkoja he järjestivät yleensä useampia kesässä. Suurin urakka oli kuitenkin matkajärjestelyt Heinjoella pidettyihin vuoden 1994 Heinjoki-juhliin, joissa paljastettiin muistomerkit entisen Heinjoen kirkkomaalla.

Heinjokisäätiön järjestämiin juhlisiin kirkkomaalle lähti silloin yhdeksän linja-autoa, joista yhden matkajärjestelyt hoitivat Varsinais-Suomen lähtijät itse. Mutta apuna olleena muistan, miten Irman ja Pellervon kanssa istuimme heidän Tammentien asunnossaan molemmat juhlaa edeltävät Helluntai-pyhät tehden kirjallisia töitä. Jo pelkätään pankkisiirtoja kirjoitimme monta sataa. (8x50 henkilöä/auto) Pellervo kirjoitteli viisumihakemuksia, huonejärjestelylistoja, matkoille lähtijöille lähetettäviä ohjeita linja-autojen matkasuunnitelmiin jne. Irma taitteli papereita kuoriin ja liimaili postimerkkejä ym. Tätä toimintaa oli kuitenkin edeltänyt monen viikon aikaiset puhelinkeskustelut matkalle ilmoittautumisineen/peruutuksineen, hotellien varaamisineen ym. Kaikkea tätä vaivannäköä on mahdotonta edes kertoa.

Pellervoa parempaa matkaopasta emme olisi saaneet. Hän oli ehtinyt ennen talvisotaa kierrellä polkupyörällään Heinjoella ja sen lä-

hikunnissa mm. urheilukilpailuissa aina Viipurissa asti ja myös tanssimatkoilla. Hän näki Karjalaa laajalti vielä osallistuessaan jatkosotaan. Hän tunsi paikat ja osasi kertoa niistä mielenkiintoisesti. Uskoisin, että karjalaisuus ja etenkin heinjokelaisuus elpyi näillä kotiseutumatkoilla. Niille saatiin myös nuoria mukaan, jota ei voi aina sanoa muista karjalaisten riennoista. Linja autossa olimme kuin samaa perhettä ja matkan jälkeen piti päästä Heinjoki-juhille valokuvia ja kuulumisia vaihtamaan.

Perillä olokin oli Pellervolle ja Irmalle kovaa työtä. Pellervo järjesteli pikkuautokujetuksia, jotta kaikki matkalaiset pääsisivät huononjenkin teiden taakse (minne linja-autolla ei olisi päässyt) kotipaikoilleen. Lähtipä hän tarvittaessa monille niille retkille oppaaksi. Ja matkojen jälkeen olivat jälkiselvittelyt; rahojen tilitykset ym.

Pellervo sanoikin minulle kerran, että hän pyrki joka matkalla edes pistäytymään ”kotona” Rajalehdossa mutta ei se aina onnistunut.

Ei Irmakaan jouten ollut. Esim. kahvinkeitto ja sen tarjoileminen olivat taaskin hänen puuhiaan. Karkkilasta oli tuotu Laakson leipomosta jokaiselle kahvileivät, enimmäkseen voipullat. Hän myös hoiteli vähäiset vammat ja hyönteistenpuremat sekä pienet pahoinvoinnit ym.

Iän myötä väsymys esti matkojen järjestelyn jatkamisen, vaikka intoa ja harrastusta olisi varmasti riittänyt. Me heinjokelaiset jääme kiitollisina muistamaan Irmaa ja Pellervoa.

Saara Parikka

Urheilusta ja urheilijoista Heinjoella

Heinjoen Nuorisoseura perustettiin v. 1892 ja samalla sille valittiin urheilujaosto. Kautta aikojen nuoret miehet ovat koetelleet voimiaan monella eri tavalla, joten järjestetty urheilutoiminta lähti heti vilkkaasti käyntiin. Jo ensimmäisenä kesänä pidettiin lentoammunta- ja soutukilpailut. Alettiin myös hiihtää kilpaa. Kilpaladut vedettiin järven jäälle. Hiihtokilpailut pidettiin enimmäkseen jäsentenvälisinä mutta monena vuonna käytiin myös seuraotteluja Muolaan Nuorisoseuraa vastaan. Heinjokelaiset voittivat vuonna 1908 omakseen arvokkaan kiertopalkinnon; hiihtäjinä Matti, Kalle ja Aleks Leino. Tämä kiertopalkinto on jalustaan kiinnitetty puhvelin sarvi; sen kärkiosa on kiinnitetty hopeinen hela, jossa on koukkuja, pieniä emaljoituja henkilökohtaisia mitaleja varten. Koko komeus on noin puolen metrin korkuinen ja sen on säilyttänyt Aleks Leinon perikunta

Heinjoen nuoret miehet kävivät Muolaan lisäksi hiihtokilpailuissa Viipurissa ja muissa lähikunnissa. Kaksi hiihtäjää pitää tässä mainita. Tuomas Rouhiainen voitti Muolaassa Suojeluskunnan suuret aluekilpailut. Toinen hyvä hiihtäjä oli Matti Tiainen, joka myös juoksi 100 m. aikaan 11,7.

Kolmekymmentäluvun paras hiihtäjä oli Jouko Hyytiäinen, joka menestyi hyvin sen ajan kansallisissa kisoissa. Hän oli sodassa kaukopartiomiehenä ja kaatui 26-vuotiaana Itä-Karjalassa. Sodan jälkeinen hiihtäjä Osmo Hillebrandt oli parhaimmillaan pitkällä matkoilla, jopa Salpausselän 50 kilometrillä. Oman kilpailu-uran jälkeen hän toimi edustushiihtäjien rasvames-

tarina. Vakava sairaus vei hänet ennenaikaiseen hautaan. Toinen mestariluokan hiihtäjä oli Aulis Pitkä Kääntymältä. Hän hiihti lähinnä pikamatkoja. Häntä käytettiin myös harjoitusleireillä edustustehtäviä varten, joita hän ei juurikaan saanut. Rättölän poika Toivo Airasvuoto voitti useita Uudenmaan piirin mestaruuksia yhdistetyssä hiihdossa; samoin Raimo Hyytiäinen voitti Uudenmaan mestaruuksia 15- ja 30-kilometrillä.

Ainoa Heinjoella syntynyt Olympia-urheilija oli Edvart Kostamo, jonka suutari-isä perusti Viipuriin nahka- ja valjasliikkeen. Eetu liittyi voimisteluseuraan, jonka joukkue lähetettiin vuoden 1912 kisoihin Tukholmaan.

Rata- ja kenttäurheilu ei ennen sotia tuonut Heinjoella esiin nimekkäitä urheilijoita. 1940-luvun puolivälissä Viljo Rahkonen juoksi Suomenmestaruuskisojen 200-metrin loppukilpailussa; samoin Aarne Litja osallistui 10-otteluun SM-kilpailuissa. Hän johti pisteissä ensimmäisen päivän jälkeen, mutta oli lopputuloksissa viides. Korkeushypyssä Veikko Partanen on voittanut Uudenmaan mestaruuden. Myös Illin veljekset Jaakko ja Paavo hypäsivät korkealta. Jaakko edusti Suomea maaottelussa. Kurvilassa syntynyt Heikki Pylkänen voitti Brittiläisen kansainyhteisön painimestaruuden.

Kääntymän kylässä oli pitäjän ainoa urheilukenttä juoksuratoineen. Kylän urheilijoista voidaan mainita Emil Solja lajeinaan keihäs, pituus ja 100 m sekä veljensä Jalmarin, jonka lajit olivat kuula ja kiekko. Kämärällä oli urheilukenttää

varten lohkottu maa-alue, jossa ei vielä ollut juoksuratoja. Kylän urheilijoista voisi mainita seuraavat: Vainö Utriainen, Lauri Pöllänen, Tauno Räsänen ja Aappo Metiäinen. Ristseppälään urheilukenttä oli tarkoitus tehdä raviradan yhteyteen. Parhaita urheilijoita olivat: Sulo Jaarinen, Aimo Majuri ja Väinö Hätönen (Juhanan Väinö).

Monipuolisena urheilumiehenä mainittakoon vielä tuokkolalainen Arvi Rättö. Hänen parhaita saavutuksiaan ovat mm. hopea suunnistuksen SM kisoissa miesten 55 v. sarjassa. Suomenmestaruuskultaa hän saavutti Trap-ammunnan joukkuekisassa, hiihdon Uudenmaan piirin mestaruuden miesten 20 v. sarjassa Uudenmaan piirin joukkuemestaruuksia viestihiihdossa Lohjan Urheilijoissa. Hänellä oli myös painonnoston aluemestaruus.

Heinjoen Urheilijat perustettiin talvella 1938. Seuraotteluja ehdittiin käydä mm. Kilpeenjoen Urheilijoita, Lyykylän Visaa ja Peron Virettä vastaan.

Lisäksi muutaman kansainvälisen tason huippu-urheilijan yksi isovanhemmista on heinjokelainen.

Taitolajeissakin heinjokelaiset kunnostautuivat. Eero Rautiainen voitti aikoinaan kilpakynnön maailmanmestaruuden. Kilpakynnössä menestyivät SM-tasolla myös Osmo Hillebrandt ja Hugo Sintonen.

Aulis Kääriäinen

Kertomus Heinjokelaisista häistä

**Kertojana Heinjoella elänyt Hetti Rättö 63 v.
Muistiin merkinnyt opettajatar Hanna Järvi
(opettajana Rättölän kansakoululla vv. 1908-15)**

Keväällä muuttavat tyttäret huoneeseen (aittaan) nukkumaan. Siihen aikaan he kyselevät salaperäisesti toisiltaan: ”Jok sie sait hiire pois korvastais?” Vaikka onhan siitä jo tieto levinnyt, sillä kilvan sen tytön nimeä tytöt ja pojat mainitsevat, jolta hiiri korvasta lähtee. Kun pojat käyvät pyrkimässä, niin silloin se hiiri korvasta lähtee. He saapuvat illan hämärässä kopistaen huoneen seinään ja pyrkivät:

”Kuules koputusta
sekä kepin naputusta,
nipsutusta, loukutusta.
Hei kintaan tekijät,
lapikkaan latojat,
vaatteen valvojat,
kankaan kutojat,
nouskaa kuulemaan,
kun rupiaa tuulemaan.
Vettä sattaa, ko saavi laijast,
pakkanen on kuin turkanen tult.
Tuuli, halla hiukset harventaa,
pien pakkanen jalat palentaa.
Paremp ois olla kato alla,
ko hatu alla.
Mikä se pittää,
ku ei virketä mittää.
Vai onk siel muita,
sängyn pittuuvii luita?
Pankaaha puhetta ko pappuu,
vaik ei oo mittää appuu.
Oha tätä puhhee ritsii,
eihä tätä huoli metsäst etsii.
Nouskaa mittaamaa siltaa,
joko on paljo kulunut iltaa.

Tyttö vastaa:
”Mei sillas ei oo numeroi
ja kellos ei oo viisarii.”
(useimmiten avaa oven).

Poika:
”Hyvää iltaa istujille”

Tyttö:
”Mitäs kuuluu kulkijoille?”

Poika:
”Ei mittää liikaa,
ko sais silittää piikaa.”

Jos nuorten välit lujittuivat, niin siten torstaina saapuivat kysyjät eli sulhaset morsiamen kotiin. Kysyessään puhemies tarjosi sulhasen puolesta morsiamelle rahaa ja hopeaisen herttaniekkasormuksen. Raha pantiin pöydälle, eikä siihen morsian saanut paljain käsin koskea. Ensin hän kääri vaatteen käteensä ja sitten otti rahan. Jos otti rahan paljain käsin, niin oli pakko mennä tälle sulhaselle, vaikka mies ei olisi miellyttänytään. Vastalahjaksi tyttö antoi lapikkaat sulhaselle.

Sulhasia syötettiin ja se ateria oli nimeltään: ristpäälautanen. Sulhanen istui pöydän päähän syömään. Emännät lukivat salavihkaa, kuinka monta suupalaa sulhanen söi. Jos suupalat sattuivat parittain, sulhasesta ja morsiamesta oli tuleva pari, mutta parittomat suupalat ennustivat päinvastoin.

Mitä kiireemmin sulhasen hattu saatiin siirrettyksi toiseen naulaan, sitä pikemmin toiset sulhaset saapuivat kysymään.

Mikäli tyttö suostui kosintaan, seuraavana perjantai-iltana kylän nuoret miehet kokoontuivat tupakan hakkuuseen sillä lauantai iltana olivat tupakaiset morsiamen kotona. Hakatessa joivat viinaa ja haistoivat nuuskua, jota hakatessa hienontui.

Nuuskataulikka, tuohinen nuuskarasia, kulki miehestä mieheen. Jos nuusku heti aivastutti, morsian oli äkäinen ihminen, mutta jos oli jonkin aikaa aivastamatta, niin keuhuttiin hyväksi ihmiseksi.

Lauantaina olivat tupakat morsiamen kotona ja sunnuntai-iltana sulhasen kotona. Tupakaisissa poltettiin sitten perjantai-iltana hakattua tupakkaa. Lopulta puhemies viskasi kissan tappajaisia, pieniä rahoja lattialle, pojat niitä kilvan kokosivat, nauroivat ja tuuppiivat toisiaan. Siihen eivät tytöt ottaneet osaa.

Tupakaisiin sulhasen kotiin morsian saapui kumminsä kera. Jos kummi ei ollut elossa, lähti joku muu nainen sauvaksi hänelle. Morsian jäikin sitten muutamaksi päiväksi keträpuusijalle, samoin jäi sauvakin. Morsian kävi niinä päivinä susimassa sulhasen sukulaisten luona.

Läksiäislauvantaina saapuvat jo läheiset sukulaiset vieraiksi. (Läksiäiset pidettiin morsiamen kotona.) He tuovat askin voita ja verkkoon käärittyjä kaloja, piirakoita ym. Vieraille tarjottiin kahvia ja sitten illalliseksi tattarpiirakoita ja talkkunaryynpiirakoita.

Sunnuntaiaamuna ennen kuin morsian lähti vihille, hän jätti jäähyväiset isälle äidille, veljille ja sisarille. Vihkiminen tapahtui aina kirkossa, eikä sinne mennyt muita kuin sulhanen, morsian, puhemies ja kaase.

Kirkosta tultua sulhanen ja puhemies menivät sulhasen kotiin ja morsian omaan kotiinsa. Sinne oli saapunut lisää läksiäisvieraita. Kahvin juotuaan vieraat kävivät syömään päivällistä. Sitä varten oli keitinlohko syötäväksi. Läksiäisvieraat alkoivat tanssia sulhasia odotellen. He saapuivatkin iltamyöhällä, nuoret miehet ja puhemies. Morsian oli vastaanottamassa. Sulhasjoukko toi salkussa tuomisia sulhasen kotoa ja he jakoivat niitä läksiäisvieraille. Sulhasväki pantiin pöydän ympärille kahville ja viinaakin tarjottiin. Sitten laitettiin heidät syömään liharokkaa ja siihen yhtyivät muutkin läksiäisvieraat, Aamupuoleen yötä syötiin eroputro. Se oli kaurajauhoista hapattamalla valmistettu kiisseli. Eroputroa syödessä morsian, sulhanen ja puhemies sekä kaase istuivat sellin pöytään. Syömästä päästyä puhemies kysyi morsiamen osaa. Hänelle vastattiin morsiamen saavan esim: ”Turkkiviitta, vaippa, lehmä, lammas. Morsiamen orsikkaat oli pantu säkkeihin ja säkit oli sidottu siteillä kiinni. Arkussa oli morsiamen vaatteita. Äiti istui arkun päälle ja sanoi: ”Rupla ja kolkka, kaks kesk’paikka.” Sulhanen maksoi

sen, mitä äiti määräsi. Sitten veisattiin virsi: ”Yks lammas eksyi laumasta, ja joutui kauas korpeen...”

Lähdettäessä sulhanen ajoi puhemies miehen perässä. Kun he lähtivät pihamaalta läksiäisvieraat alkoivat huutaa: ”Jo vei, jo vei!” Matkalla nuoret miehet tekivät aidan ja seisottivat hevoset. Heille piti antaa viinaa, sitten he päästivät menemään. Sulhasen kotona sulhanen nosti morsiamensa heinien tahi täkin päälle, ettei maa kohannut. Siihen tuli anoppi vastaanottamaan. Hän toi morsiamelle lahjoja. Sulhasen hevosen vempeliseen oli sidottu vyö; joka ensiksi ehti hevosta riisumaan, sai sen. Samoin ne, jotka ehtivät vaatesäkkiä nostamaan saivat säkkien suusta siteen nostopalkkansa.

Tuliaisakahvin juotuaan, vieraat alkoivat tanssia. Morsiamen mukana tullutta saattoväkeä kutsuttiin kaaseiksi. Tanssin aikana olikin rokka jo valmistunut; morsian sulhanen ja hääjoukko saivat käydä häärokalle.

Rokan syötyään morsian ja kaaseet menivät piiriin ja lauloivat:

”Ei myö tultu tähä talloo olta ja viinaa juomaa, vaa tultii tähä talloo morsianta tuomaa. Ei myö tultu tähä talloo saiju ja kahvi kostii. Myö ko tultii katsomaa morsiamen kottii. Nii nuo sannoot tää kylä ämmät: ”Morsia ei oo sorja” Kukapa nuo köyhä lapset, ilkiät kii korjaa. Nii nuo sannoot tää kylä ämmät, morsia ei ossaa raataa. se ko saap viikattee kätehee, kyl se heinäa kaataa.”

Siten kaaseet veivät morsiamen vuuvulle huoneeseen eli aittaan. He riisuivat hänet ja panivat nukkumaan. Puhemiehet toivat sulhasen ja riisuivat hänet nukkumaan. Sitten puhemiehet lauloivat yhdessä kaaseiden kanssa: ”Levitä siipeis päälle, niin minä tulen säälle.” Kun he olivat virren laulaneet he poistuivat ja morsian ja sulhanen saivat jäädä nukkumaan. Vähän ajan kuluttua kaase toi yökeskomunapotin ja lusikan jolla he saivat syödä. Munapotti valmistettiin siten, että kivipottiin pantiin maitoa ja särettiin munia sekaan ja paistettiin.

Kun morsian ja sulhanen nousivat, hunnutettiin morsian ja tuotiin syömään pitkää kaalia eli hunnutuskaalia. Sitten morsian antoi kaulavaatteen anopille ja apelle nenäliinan. Anoppi kävi vuorollaan lahjavakan ääreen, pani lapaset käteensä ja siten kepillä antoi lahjoja ensin puhemies miehelle ja puhemies miehelle, nuuvmiehille eli kaaseille. Lahjoja antaessaan hän sanoi:

”Teille kelpaa lintuset, köyhä vähäst varast, korkiast koist.”

Väliin hän koputti kepillä pöytään ja kysyi:

”Tulitteko tänne lahjoja saamaan ja viinaa juomaan, vai rahaa tuomaan.”

Lahjan antajalle hän virkkoi: ”Tanssi jos ossaat. Pittää sitä tanssii” ja hän tanssi yksin; sitten viskasi rahaa kertasenkin morsiamen eteen pöydälle. Puhemies ilmoitti paljonko rahaa oli ja sanoi:

”Viel lupaa rotinoilla rakentaa.”

Kerran juontia jatkui siksi, kunnes

lahjukset vakasta loppuivat. Sitten käytiin juomaan paksuu. Kertaseula vietiin pois ja tuotiin toinen astia. Siihen viskasi joku häämiehistä rahan, silloin puhemies sanoi: ”Määmiehen paksu päällimmäinen tuki. Puhemiehen paksu päällimmäinen tuki. Kaaseen paksu päällimmäinen tuki.” Sen mukaan huudettiin, kuka rahaa viskasi. Paksunjuonnissa sai laittaa lanttejakin, rahasummaa ei mainittu.

Kaiken lopuksi tarjottiin häävälle litkat ja kaurajauhoista keitetty kiisseli eroputroksi. Silloin joku meni ulkopuolelle jysäyttämään seinää. Silloin hääväki arvasi, että häät ovat lopussa, koska antaat kurikkaa seinää.

Puhemiehet veisasivat virren, silloin nuuvemiehet kysyvät: ”Saavatko vieraat Jumalaa kiittää?” ”Onhan vierailakin Jumala”, vastataan

Aina ei käynyt niin hyvin kuin tässä tarinassa, eikä kosiomatka johtanutkaan häihin. Eräskin heinjokelainen tyttö joutui hakemaan isää lapselleen käräjillä. Tuomari alkoi hermostua, kun tyttö ei osannut kertoa miehestä oikein mitään. Lopulta tyttö sanoi: ”Pimiästä se tul ja pimiää se män, mustalt sen tukka tuntu, ko mie koitin.” Mutta lisäsikin vielä: ”Mut suutarilt se hais.”

heille ja sitten he laulavat virren.

Läheisimmät sukulaiset ja naapurit jäävät vielä tiistaihin taloon. Heille morsian lämmittää maanantai-illaksi saunan. Hän saa olla saunassa ja kylvettää sekä pestä kaiken miesväen. Saunan päälle mie-

het arvostelevat morsianta sen mukaan, miten hän oli saunan lämmittänyt ja miten osasi pestä heitä.

Heinjokisäätiön hallituksen jäsen Kauko Kuparinen, oli tallettanut tämän omissa häissään esitetyn tarinan.

Kämärän Yläbovin silloisen isännän Herman Gröönroosin vanhin poika Ensio (myöhemmin Ketola) sekä vaimonsa Amanda, noin v. 1905. Tällöin ei enää kuvatuunlaisia kosiomenoja suoritettu, vaikka puhemieheen usein turvauduttiinkin.

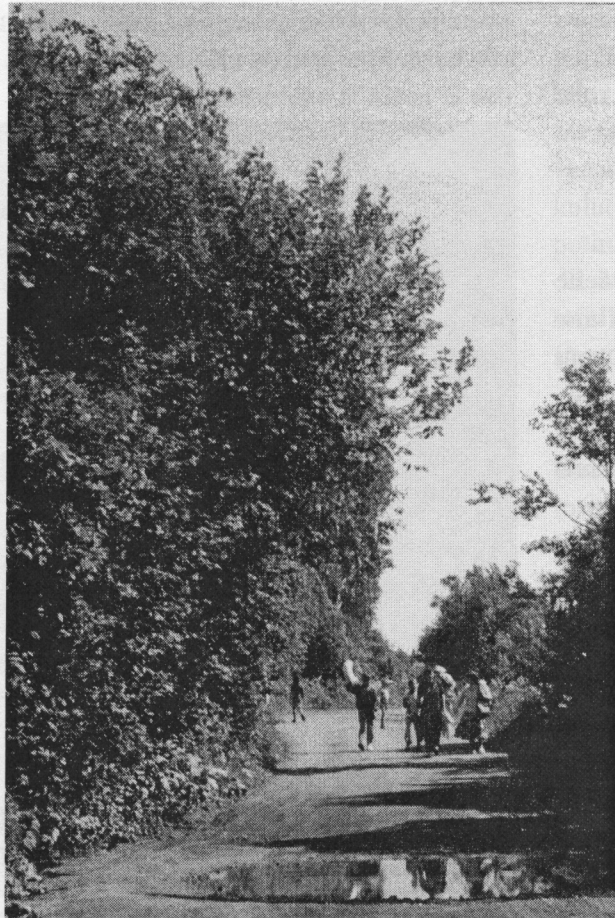
Ote Kimmo Antilan kirjasta Pietarin ja Viipurin teillä

Tykkiteitä Kannakselle

Puolustuslaitos ja TVH asettivat neuvotteluissaan strategisesti tärkeitä tiehankkeet tärkeysjärjestykseen. Tämä auttoi rahoituksen hankkimisessa. Kululaitosten ja yleisten töiden ministeriö ei kuitenkaan vahvistanut sotilaallisesti tärkeitä tiekysymyksiä pohtineen toimikunnan koko ohjelmaa, vaan esitti kesällä 1925 ainoastaan 2,7 miljoonan markan myöntämistä tärkeimpien rakennustöiden aloittamiseksi. Rahoitus päätettiin suunnata Tali-Heinjoki-Mälkölä-tielle sekä siltä haarautuvalle Ristseppälän-Heikurilan-Hotakan maantielle.

TVH:sta lähetettiin lokakuun kuudentena päivänä 1925 Saimaan piirin piiri-insinöörille salainen määräys Tali-Heinjoki-maantien pikaisesta rakentamisesta I luokan sotilastieksi. Saimaan piirissä tuli laatia tarkka kustannusarvio ja suunnitelma tien rakentamisesta. Suunnitelma tuli laatia kaikkein raskaimman luokan eli viertotien normaalipiirustusten mukaisesti.

Yleisesikunta oli esittänyt jo vuonna 1924 toiveen, että tien kunnossapito järjestettäisiin uudella tavalla. Maaherran tuli nyt mahdollisimman nopeasti sopia urakoitsijoiden kanssa tien siirtämisestä valtion hoitoon. Tali-Heinjoki-tie oli jo vuonna 1925 kokonaan tielautakuntien huolena, joten sen kun-

Tältä näyttävät Heinjokelaisten rakentamat tiet nykyisin.

nossapito kyettiin sujuvasti siirtämään nimismiesten ja tiemestarien vastuulle. Valtion välittömään hoitoon tietä ei kuitenkaan otettu. Se päätettiin tehdä vasta tien valmistuttua.

Tali-Heinjoki-Mälkölä-tien rakennushankkeen suunnittelu alkoi toden teolla syksyllä vuonna 1925, heti kun rahoitus oli selvillä. Maastotutkimukset ennätettiin tehdä vielä ennen lumen tuloa. Tutkimukset tehtiin vielä pitkälti silmämääräisesti, vain suurimmat kaarteet mitattiin ja laskettiin. Tieaineksen otto paikoista ja etenkin kiviaineksen hankkimisesta oli laadittava tar-

kat suunnitelmat. Joulukuussa Viipurin piirin piirikonttorilla piirrettiin jo suunnitelmia puhtaaksi ja laskettiin työstä aiheutuvia kustannuksia. Viimeistely rakennussuunnitelma 55 kilometrin mittaiselle tielle valmistui huhtikuussa 1926 ja siinä tien kustannusarvioksi määriteltiin 1,8 miljoonaa markkaa.

Keväällä 1926 maastoon lähetettiin kahden rakennusmestarin miestyöjoukko merkitsemään tarkan tielinjan. Tie tuli noudattelemaan paikoittain vanhan tien kulkua, mutta suurimmilta osiltaan se suunnattiin kokonaan uuteen maastoon peltovainioiden halki. Koska tie oli suunniteltu raskarakenteiseksi pengertetyksi tieksi, oli myös

vanhan tien pinta monin paikoin kaivettava auki.

Maantiehanke sai jo suunnitteluvaiheessa kaikin puolin kannatusta, eikä teialueen lunastamisessa ollut suuremmin ongelmia. Tien varren pitäjissä Viipurin maalaiskunnassa, Heinjoella ja Äyräpäässä oltiin tyytyväisiä siihen, että ne saisivat valtatieluokan kulkuyölyän liikennettään varten. Tien linjauksesta ja sen rakentamisesta ei käyty juurikaan kiistoja. Heinjoen pitäjänkirjassa asiaa muisteltiin myöhemmin seuraavasti:

” Yksi maantie syntyi Heinjoelle kuitenkin pitemmittä puheitta, ilman riitoja ja kokouskeskusteluja. Se oli pitäjän ylpeys, Talin-Mälkölänviertotie, joka 22 km:n matkalla kulki pitäjän halki oikean vanhat mutkat.”

Heinjoen kunnanvaltuusto tosin esitti tien kulkua vanhaa tienpohjaa myöten kirkonkylän ja pappilan kautta, mutta Viipurin piirissä ei tällaista suunnitelmaa nähty hyvänä. Huomattavaa oli, että tiehankkeen tausta oli paikallisilla asukkailla hyvin selvillä. Kaikki tietä koskevat asiakirjat saivat salaiseksi määrittelevän leiman ja paikalliset asukkaat käyttivät lunastusasiakirjoissa tiestä nimitystä ”sotilastie” tai ”tykkitie”.

Rakennustyöt päästiin aloittamaan alkukesästä 1926. Työmaalle osoitettiin kolmisensataa lapiomiestä ja kymmeniä hevosia, mutta myös verrattain paljon koneistusta. Tali-Heinjoki-Mälkölä-tien rakentaminen olikin monella tapaa aikakaudelleen varsin poikkeuksellinen hanke. Sen rakentaminen aloitettiin yksinomaan sotilaallisista näkökohdista. Rakennustyöt tehtiin nopeasti ja verrattain suurella koneäärällä. Brockway Junior-kuorma-autoja hankittiin kaksi kappaletta työmaan käyttöön jo heti sen käynnistyessä. Samalla työmaalle tilattiin myös kaksi Lokomon valmistamaa raskasta kivenmurskaamoja, soranlajittelija sekä elevaattori, jolla valmis kivimurska ohjattiin auton lavalle tai hevoscärryille.

Koneistuksen tarpeen määräsi tiellä käytetty uusimpien ulkomaisten mallien mukainen tienrakennustekniikka. Tien eri kerroksiin kiinnitettiin erityistä huomiota. Ajo- radan kantavana kerroksena käytettiin pehmeäpohjaisilla mailla sekä niissä paikoissa, missä tienpenger jouduttiin rakentamaan erityisen korkeaksi, 20 senttimetrin paksuis-

ta ahtokivikerrosta ja sen päälle tasoituksena sepelikerrosta.

Ahtokivet olivat teräväkärkisiä ja tasapohjaisia hakattuja kiviä, jotka asetettiin paikoilleen käsityönä huolellisesti tasainen puoli alaspäin ja terävä puoli ylöspäin. Työhön määrättiin koko työmaan ajaksi omat erikoismiehet. Ensin ahtokivien päälle tuli karkeaa soraa, joka jyrättiin tasaiseksi. Seuraavaan kerrokseen tuli hieman pienirakeisempaa soraa. Kaikki tarvittava sora murskattiin ja lajiteltiin tien varteen perustetuilla murskauslaitoksilla.

Mikäli maaperä oli kovaa, käytettiin kantavana ja tasoittavana kerroksena ainoastaan 15 sentin vahvuista sepelikerrosta. Savi pyrittiin kaapimaan pois tienpohjasta. Rakennustyömaalla osuttiin kuitenkin paikoittain Kannakselle yleiseen vahvaan kambrisen saven esiintymään. Näillä kohdin rakennusmenetelmiä oli muutettava.

Routivilla savikkomailla penger eristettiin routavahinkojen estämiseksi suoturpeilla tai kuusenhavuilla. Pehmeillä suomilla taas käytettiin telapuita tai risuja pohjan vahvistamiseen. Jo pelkästään maantien kantavan kerroksen rakentaminen ahtokivistä ja sepelistä vei peräti 33 prosenttia koko tie- rakennuksen kustannuksista. Tie-

hanke tuli monessa suhteessa varsin kalliiksi. Sotilastie rakennuskustannuksista tinkiminen ei kuitenkaan tullut kysymykseen.

Suuri osa kivistä murskattiin koneellisesti, mutta osa rakennustyömaalle tarvittavasta kivistä oli piennennettävä miestyövoimin lekalla hakkaamalla. Yli viidenkymmenen kilometrin mittaiselle tielle ei kaiken kiviaineen murskaaminen enää käynyt pelkästään miesvoimin, vaikka lekaa heilutettiin ahkerasti tälläkin työmaalla. Ahtokivien valmistus oli kuitenkin käsityötä. Niitä ja sepelikiiloja tehtiin käsipelillä erityisesti pulakauden alettua vuonna 1928 Konnunsuon vankilan vankeja hakkaamassa kiviä pienemmäksi. Kivenmurskauskoneet olivat kuitenkin tarpeellisia tien erikoisen rakenteen vuoksi.

Maantien leveydeksi määriteltiin taajamien kohdalla peräti 8,25 metriä. Suurimmalta osaltaan tie rakennettiin 6,5 metrin tai 7,5 metrin leveyiseksi. Yli kuuden metrin tie oli aikakaudella huomattavan leveä. Rakennustyömaan käytännön töitä valvoi kaksi rakennusmestaria: S. Louhiso Talissa ja Lyykylässä sekä E. F. Kesäläinen Heinjoella.

Rakennusmestari Tauno Myyrä aloitti tiemiesuransa työmaalla vuonna 1927, ja hän muistaa hämmästellensä tekniikan ja koneistuksen määrää, jollaista hän ei aiemmin ollut kohdannut. Vielä 1930-luvun puolellakaan ollessaan Hämeen piirin palveluksessa hän ei osunut yhtä koneistetuille työmaille.

”Työmaalla oli käytössä kivenmurskaamoita, ilmakompressoreja, höyryjyriä ja raskaita kuorma-autoja. Maaleikkausten teko oli tosin vielä käsityötä. Tien rakenteeseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Se tehtiin perusteellisesti, siellä käytettiin kantavaan kerrokseen ahtokiveä ja sepeliä.”

Tali-Heinjoki-Mälkölä-tien rakennustyömaa oli yhtäjaksoisesti käynnissä vuodesta 1926 vuoteen 1929 asti. Ainoastaan kahtena talvena työ oli määrärahan puutteesta keskeytyneenä muutaman kuukauden. Talvisaikaan töitä jouduttiin muutenkin vähentämään, sillä ankaran roudan takia tienrakentaminen ei juurikaan edennyt. Ainoastaan kivenmurskaamot olivat toiminnassa sydäntalvella.

Vuonna 1929 tie oli muutamaa lyhyttä keskeneräistä osuutta lukuun ottamatta valmis Mälkölään asti. Tien jatkamista aina Punnuksen asemalle asti suunniteltiin jo heti työn aloittamisesta alkaen. Suunnitelmat tien rakentamisesta Punnuksen asemalle valmistuivat vuonna 1932.

Tietä vahvistettiin vielä vuosien 1931 ja 1933 aikana. Talin asemalta Kaukilan tiehaaraan päästiin vuoden 1931 alkuun mennessä. Tietä oli viimeisteltynä tällöin jo 35,5 kilometriä. Ristseppälän aseman kohta rakennettiin vuoden 1931 aikana. Sepeliä murskattiin kanta-

vaan kerrokseen. Vuonna 1933 koko 55 kilometrin mittainen tieosuus oli valmis, vain viimeistelytyöt ja tiealueiden erottamistopiteet oli jätettävä seuraaville vuosille. Menoja kertyi yhteensä yli 13 miljoonaa markkaa. Työhön käytettiin 363 099 hevos- ja 1 025 123 henkilötuntia sekä 563 autotuntia.

Marja Paakki

Lähde:

Kimmo Antila:

PIETARIN JA VIIPURIN TEILLÄ

Tiemuseon julkaisuja 9

Tielaitos

Ennenvanhaan talollisille oli määrätty tieosuudet, jotka heidän oli rakennettava ja pidettävä kunnossa, näin Heinjoellakin. Nimismies oli sitten tullut tarkastamaan, kelpaako heinjokelaisisännän tie. Isäntä seisoi nöyränä ja vaiti lakki kädessä nimismiehen moittiessa tietä liian kapeaksi. Nimismiehen lähtiessä isäntä kuitenkin huusi hänen peräänsä: ”Herra Vallesmanni!” Nimismies pysäytti hevosensa ja kääntyi kysymään isännän asiaa. ”Piisaaks pittuus, herra Vallesmanni?”, kysyi isäntä piloillaan. Nimismies heilautti hattuaan ja patisti hevosensa juoksuun.

Kunnalliskodin navetan raunion läpi näkyy kanttorila nykytilassaan.

Historiallinen taasa

Sillo sottaa pakkoo lähteis mei naapuri mummol ol sellane kii-re, jot hää ei kerint ottaa mittää huushollitavaraa keralleesa, muuta ko yhe läkkise pesutaasa, mikä kuuluu vielkii oleva höil tallel. Että usko, mite monipuo-line kapistus voip olla yks läk-kine pesutaasa. Ihmisel koi muu-ta astiaa olt, sil ei olt yö ei päi-vä rauhaa, sen pit olla yle aikaa käytös.

Aamul hyö toivat taasal naama-pesuvettä sielt talo kaivost. Uk-ko, mummo ja vunukat ko olliit pesseet naamaase, mummo pes taasa tuha kans läikkyväks. Pan sen sit liita pääl ja alko tehä

murkinaa. Ensittäi keitti potaattii ja sit tek soussii. Pere ko ol syönt, mummo laitto taasaa ne vähät taikanatarpeet ja alust sekaleipää. Iltaseks taas keitti taasas hutuu. Viel tarvittii taasaa sinä iltan saunas ja lämmintä vettä ko jäi tähteeks, mummo pes siin nästyikit – nythä niit sanotaa nenäliinoiks – ja lapsii sukat sekä uko jalkarätit.

Siin työ kuulitta, mite vähäl sitä tulloo ihmine toimee, ko se tiukal joutuu. Tää ei oo sitä varte haastettu, et elämä pitäs männä nii tiukal, ko sillo sota-aikan. Mut ei sitä huolis ellää silviisii ko nykyjää. Nyt saat, mitä mie-

leis tekköö, rahhaa on ja tava-raa, mut mikkää ei riitä ja mi-hikää ei olla tyytyväisii.

Mummo poika Pekko ol teht höil uuve pytingi ja hää ol pant sen historiallise taasa naulaa uuve tuva seinäl. Metka muisto se on mummol ja muulkii per-reel. Hyvä se on siin Pekolkii muistuttamas, mite tiukal häne issäse ja mammaase olliit eva-ko-s, elämää uuvestaa aloittais-saa. Tää Pekko levenäiskii vähä liikaa; ei se oo hyvä viel, ko sa-man vuon laittaa tupahee ves-loseti ja juokseva vee läävähee, kartanomaal seisoo raktori ja talo katol konkurssiharava.

Maria Litja

Heinjoella kuultua

Ei pijot parane, jos ei väk vähene

Ei se siin leipää pyyvä, sanottiin, kun joku esine koettiin vähemmän tarpeelliseksi

Ei suur sisältää kaaja

Hänes ei sit oo unta, ei nälkää

Kello o vaa suutarii ja rätätii varte, ja niillekii vaa lauvantain

Kissallaak hää minnuu potkittaa? (vähätellen vastustajaa)

Ko joku alun alottas ja lopun lopettas, ni miekii keskipaika kelkuttaisi

Ko muut seisoot, käy sie lapsei istumaa ja ko muut istuut, käy sie lapsei makkaamaa, neuvoi entinen äiti lastaan.

Kuo hakkaa, kuo hakkaa. Älä päätä paa, älä kuvetta nakkaa, neuvoi äiti tyttärtään tämän kutoessa tuvassa sulhaskokelaan ollessa tulossa tupaan.

Lasta kasteel, ruumista hautaa, nuorpar pääsöö itsekkii

Laulaa ulkoo päi, ko Viitika kukko

Mää sit ja elä höi kanssaa.

Nii männööt, ko rasva riehtilält, kehui äiti tyttäriensä kelpoisuutta avioliittomarkkinoilla

Nykä, näkä, ämmäpiippu, vastattiin lapsen kysyessä: Mikä tää o?

Näi lukkar tauluu kääntää, sanoi rätätii, kun vaatetta sovittaessaan käänsi malliaan.

Heinjokisäätiö

Heinjokisäätiölle on avattu vuonna 2004 kotisivut internetissä.

Osoite on: www.heinjoki.fi.

Kotisivuilla on esitelty säätiöllä myynnissä olevia tuotteita mm Jarmo Hyytiäisen tuottama uusi Heinjoki -video.

Tätä sekä muitakin tuotteita voi kysellä säätiön asiaieheltä Eija Kovasimelta, puh. 0400-743 735

TAPAHTUMIA

Vuoden 2006 Heinjoki-juhla Pusulassa 30.07.2006.

Heinjoen kirkonkylän koulupiirin kyläpäivä 15.10.2005
myöhemmin ilmoitettavassa paikassa.

Kääntymäpäivä 21.08.2005 klo 12.00 Pusulan Ahjolassa.

Jos haluat, että omaisesi poismenosta ilmoitetaan seuraavan Heinjoki-juhlan Jumalanpalveluksessa, olisi varmintä, että ilmoittaisit siitä itse Heinjoki-Säätiölle puh. 09-2245 809.

Tuokkolanjärvi Salmensillalta nähtynä.